

*Макаренко Михайло Ілліч,
д.е.н., проф., завідувач кафедри міжнародної економіки
Дмитрієв Євген Євгенович,
аспірант кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема глобальної фінансової кризи, яка почалася у 2008 р., не є цілком вирішеною на сьогоднішній день й кидає урядам країн все нові й нові виклики. Особливо гостро зазначена проблема постає перед Україною, оскільки фінансова система держави досі знаходиться в процесі трансформації, створення та розвитку нових елементів, не притаманних їй у радянські часи. Саме перехідний етап розвитку національної фінансової системи та несприятлива міжнародна кон'юнктура зумовлюють необхідність створення дієвої системи фінансової безпеки, яка б могла ефективно попереджувати та задовольняти виклики сучасності й загрози фінансовій сфері країни.

Один із підходів до визначення поняття фінансової безпеки країни закріплено в «Методиці розрахунку рівня економічної безпеки», що затверджена Міністерством економіки України. У цьому документі фінансова безпека розглядається як такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

На сьогодні однією з основних складових частин фінансової безпеки є забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності. Це пов'язано

насамперед із тим, що сучасні економічні кризи, змістившись із реального сектору економіки до фінансової сфери, найсуттєвіше впливають, перш за все, на банківські інституції. Також треба зазначити, що банківська система є найважливішою складовою грошово-кредитної системи країни, а отже, негативні тенденції, що виникають в банківській системі, поширюються не тільки на фінансовий, а й на реальний сектор економіки. Таким чином, ми можемо стверджувати, що проблеми банківської сфери стають проблемами національної фінансової безпеки країни, тобто всієї системи національної безпеки в цілому.

Слід відмітити, що банківська система є специфічною економічною системою, складність організації якої зумовлена ієрархічністю структури, тобто наявністю в ній систем більш низького рівня, та впорядкованістю взаємодії між рівнями, причому сукупність її властивостей не дорівнює сукупності властивостей її елементів. До того ж, банківська система є детермінованою та стохастичною.

Детермінованість банківської системи проявляється в чіткій регламентації діяльності фінансово-кредитних організацій наглядовим органом (Центральним банком) та її передбачуваності з точки зору реалізації основних принципів грошово-кредитної політики, функцій та операцій, які виконують банки. Стохастичність банківської системи проявляється в неможливості передбачити зміну цін на банківські продукти та послуги у зв'язку зі змінами процентних ставок, валютних курсів, вартості цінних паперів та рівня інфляції.

В Україні прийнято розглядати два аспекти фінансової безпеки банківської системи: по-перше, наслідки діяльності банківських інституцій на макро- та мікрорівні, тобто на рівні всієї національної економіки й окремого контрагенту банку, по-друге, запобігання наявних та потенційних загроз фінансовому стану всієї національної банківської системи, включаючи Національний банк та банківські установи другого рівня.

Складність забезпечення банківської фінансової безпеки пояснюється тісним зв'язком між фінансовою безпекою окремого банку та всієї банківської

системи. Адже відомим є «ефект доміно», коли проблеми одного банку, особливо великого, можуть викликати кризові явища в банківській системі в цілому, і, навпаки, системна криза банківського сектору не може не вплинути на фінансову безпеку конкретного банку.

Також необхідно підкреслити той факт, що фінансова безпека банківської діяльності тісно пов'язана з безпековими очікуваннями домогосподарств та громадян країни. Це зумовлено тим, що банківський сектор оперує переважно залученими коштами, й за низького рівня безпекових очікувань громадян фінансові проблеми окремого банку або навіть чутки про можливість таких проблем можуть спричинити значний відтік депозитів з усієї банківської системи, чим безперечно, погіршується її фінансова безпека.

Для розуміння сутності фінансової безпеки банківської діяльності виділимо суб'єкти та об'єкти безпеки. В якості об'єкта банківської безпеки можуть виступати як окремі компоненти банківської системи (банки, інші кредитні установи, банківська інфраструктура), так і банківська система в цілому, яку можна розглядати як на загальнонаціональному так і регіональному рівнях.

Суб'єктами банківської безпеки в умовах ринкової економіки виступають: безпосередньо кредитні організації, що через своїх представників самі формують і підтримують функціонування своєї системи безпеки; держава, яка формує національну банківську систему та через свого представника – Центральний банк – керує її розвитком, у тому числі створенням та функціонуванням системи безпеки.

Отже, можемо зробити висновок, що в системі національної фінансової безпеки фінансова безпека банківської системи займає одне з провідних місць. Це зумовлено тим, що банківська система є центральною ланкою грошово-кредитної системи країни, й усі негативні процеси, що в ній протікають, мають негативний вплив на всю фінансову систему, а через неї – на всю економіку країни. Відповідно, забезпечення фінансової безпеки банківської системи є необхідною умовою для забезпечення всієї національної безпеки.

Макаренко, М.І. Фінансова безпека банківської системи як складова національної фінансової безпеки [Текст] / М.І. Макаренко, Є.Є. Дмитрієв // Проблеми та перспективи розвитку регіональної ринкової економіки: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів, молодих учених та науковців (12 - 14 квітня 2011). – Кременчук: КІ ДУЕП ім.Альфреда Нобеля, 2011. – Т. 1. - С. 233-235.